

2.

Ik heet Hendrik "Henry" Buitenkamp, geboren in Kleiland in februari 1947 tijdens de strengste winter sinds mensenheugenis. Mijn vader Koos, die 's ochtends vroeg (zeer vroeg) de vers gemolken melk bij de boeren van het dorp en omgeving ophaalde en naar de coöperatieve melkfabriek in Delfzijl bracht met een hoge boerenwagen op luchtbanden, getrokken door twee sterke Belgische paarden, Nelly en Frits, doorstond deze winterkou door zijn witte benen te steken in twee lange wollen onderbroeken en zijn bovenlijf - over zijn onderhemd - te omwikkelen met een dik pak oude kranten, exemplaren van Het Nieuwsblad van het Noorden. Daarover droeg hij een gevoerde leren jas die een Duitse officier van de Wehrmacht tijdens de laatste dagen van de oorlog had achtergelaten in het huis van mijn geboorte.

Het Nieuwsblad van het Noorden werd na lezing bewaard om de kolenkachel 's morgens mee aan te maken en de billen mee af te veegen als het sjeike toiletpapier niet meer in huis was. Wij, kinderen, knipten de krant in repen die we om onze vinger wikkelden en met spuug bevochtigden en de aldus gefabriceerde papieren pijltjes door een blaaspijpje, afkomstig van gele kunststof elektriciteitsleidingen, af te schieten op alles en iedereen.

En mijn vader beschermde zich ermee tegen de felle winterkou van 1947, tenminste, zo is het mij verteld. Ik was in dat jaar een pasgeboren baby en heb er geen herinnering aan.

Tot 1955 was Kleiland een van de achtergebleven dorpen op het plateland van Groningen, er was geen elektriciteit, geen waterleiding, geen gas en geen telefoon. De enige weg, de Hoofdstraat, was onverhard. De mensen leefden er primitief en waren arm naar huidige én toenmalige

maatstaven, maar ze leden daar niet onder. Ze leefden zoals vele generaties het daarvoor hadden gedaan. De plaatselijke landbouw en veeteelt leverde voldoende voedsel voor iedereen en er werd turf gestoken in de verderop liggende veengronden. Vanaf 1955 veranderde dit en binnen tien jaar kwamen alle nutsvoorzieningen beschikbaar met als laatste het Groninger aardgas dat met leidingen op ieder huis werd aangesloten.

De notabelen van het dorp waren de dominee van protestantse huize, de hoofdonderwijzer en een aantal herenboeren die grote stukken land van honderd of meer hectare bezaten. Deze mensen maakten de dienst uit in ons dorp, van wie een van de herenboeren met de toepasselijke naam de Boer, Johannes de Boer, de leiding had. Hij was de baas, de capo di tutti capi.

Zijn stem gaf de doorslag. Mijn vader had een pesthekel aan die man.

Sammy kwam in ons dorp wonen in 1954, hij was toen zeven jaar en slechts een paar dagen ouder dan ik. Hij was de zoon van dominee Sartorius die met zijn vrouw en drie kinderen in de pastorie naast de Hervormde Kerk ging wonen, nadat de vorige dominee, een alleenstaande man, een jaar eerder niet van zijn zomervakantie in Limburg was teruggekeerd. Over de oorzaak van die verdwijning werd door de volwassenen erg geheimzinnig gedaan. Maar als je als kind je oren goed te luisteren legt, hoor je meer dan de grote mensen lief is.

‘Hij kon niet van de kinderen afblijven,’ hoorde ik mijn moeder op een avond aan de keukentafel tegen mijn vader fluisteren. ‘Dat zegt Emma die op de pastorie heeft schoongemaakt, ze heeft het met eigen ogen gezien. Nu is hij in Maastricht tegen de lamp gelopen!’

Ik zat in de hoek van de keuken en bouwde een toren met blokken. Ik veinsde het gesprek niet te horen of te begrijpen.

‘Emma Zandstra?’ bromde mijn vader. ‘Nou, die kan er zelf ook wel wat van!’

Heb ik je weleens verteld, hoe Emma met ons jongens tussen de stro-

pakken in de schuur van Leendert ging spelen?' Hij krabde bij die gedachte afwezig aan zijn kruis alsof hij wilde nagaan of zijn trouwgerederschap - soms noemde hij het ook wel zijn klokkenspel - er nog was.

'Jongetjes of meisjes?'

'Jongens!'

Daar keek vader toch van op: 'Henkie, kom eens hier!'

'Heeft de dominee weleens aan je gezeten, nou, geef een eerlijk antwoord.'

'De oude of de nieuwe?'

'De oude, die verdwenen is.'

Ik genoot van de momenten, wanneer ik de volle aandacht van mijn vader had en mijn antwoord er toe deed.

Na enig nadenken zei ik: 'Ja.'

'De smeerlap, wat deed ie met je, jongen?'

'Hij gaf ons iedere zondagmiddag een hand bij het binnengaan van de zondagsschool.'

'Je houdt me voor de gek, Hendrik, je weet dat ik daar niet van gediend ben,' brieste mijn vader, die was gaan staan.

'Was er nog meer, Henkie?' vroeg moeder.

'Soms streek hij door ons haar, als we goed ons best hadden gedaan.'

'Heeft ie aan je klokkenspel gezeten?'

Vader was nu echt boos geworden. 'Nou?'

'Nee,' zei ik naar waarheid. 'Nee, dat heeft hij niet gedaan.'

'Ook niet bij anderen?' wilde vader weten.

'Misschien bij Florian?' opperde ik. Ik mocht Florian niet.

Een klinkende oorvijs was de straf voor mijn ontorechte beschuldiging.

'Je liegt, jongen, er komt rook uit je oren en je neus groeit, ik zie het aan je!'

'Zeg dat het je spijt,' zei moeder. 'Je mag niemand vals beschuldigen, dat is een zonde!'